

Ingela Lindqvist, 08-677 25 01
ingela.lindqvist@energiforetagen.se

m.remissvar@regeringskansliet.se
m.klimatenheten@regeringskansliet.se

Remissvar angående En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden, SOU 2021:21

Energiföretagen Sverige samlar och ger röst åt omkring 400 företag som producerar, distribuerar, säljer och lagrar energi. Vårt mål är att utifrån kunskap, en helhetssyn på energisystemet och i samverkan med vår omgivning, utveckla energibranschen – till nytta för alla

Sammanfattning

- Energiföretagen tillstyrker förtydligandet av miljöbalkens portalparagraf om att klimatspektivet ingår i miljöbalkens mål och ska beaktas vid tillämpning av miljöbalken. Energiföretagen anser dock att "minimeras" bör ersättas av "begränsas" i det föreslagna tillägget.
- Energiföretagen tillstyrker förslaget att stoppregeln i 2 kap. 9 § miljöbalken kompletteras med en bestämmelse som innebär att en verksamhet som befaras föranleda utsläpp av växthusgaser av väsentlig betydelse i förhållande till utsläppsmål i klimatlagen (2017:720) får komma till stånd endast om regeringen anser att det finns särskilda skäl.
- Energiföretagen avstyrker förslaget om tillägg i 2 kap. 5 § miljöbalken om att återvunna eller förnybara råvaror och material ska användas i första hand om det leder till minskad miljö- och klimatpåverkan.
- EU ETS är och bör vara det primära styrmedlet för att minska utsläpp inom den handlande sektorn. Dubbla styrmedel urholkar systemets effektivitet. Energiföretagen avstyrker därför förslagen om ändring i 16 kap. 2 c § och 26 kap. 9 § miljöbalken samt 1 kap. 11 § industriutsläppsförordningen.
- Energiföretagen avstyrker förslaget att ge Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram generella bedömningsgrunder och branschspecifika vägledningar som ska läggas till grund för tillståndsprövning av klimatrelaterad påverkan.
- Energiföretagen tillstyrker inriktningen för utredningens fortsatta arbete.

Energiföretagens ställningstagande

Energiföretagen välkomnar flera av de förslag utredningen presenterat. Förtydligandet om att klimataspekten är en del av miljöbalkens övergripande målsättning om hållbar utveckling ser vi som mycket positivt.

Många andra branscher och sektorer planerar att bli fossilfria. Svaret på hur de ska ställa om är ofta elektrifiering. En omfattande utbyggnad av det svenska elnätet är en förutsättning för att detta ska vara möjligt.

Takten i omställningen av samhället måste öka. Vi delar utredningens analys att en översyn av lagstiftningen som reglerar utbyggnad av elnät är nödvändig för att åstadkomma detta. En avvägningsregel i syfte att klimatnytta ska få genomslag i miljöbalksprövningar är en viktig pusselbit i den översynen.

Specifika synpunkter

Tillägg att klimatpåverkan ska minimeras införs i portalparagrafen och i 2 kap. 3 § miljöbalken minimeras. (Avsnitt 6.1.1-2. SOU 2021:21)

Energiföretagen tillstyrker i huvudsak förtydligandet i portalparagrafen att begränsning av påverkan på klimatet ingår i miljöbalkens mål ska beaktas vid tillämpningen av miljöbalken.

Att tydliggöra att klimataspekter är av betydelse för hållbar utveckling och därmed även för miljöbalkens mål är i sig mycket positivt.

Energiföretagen anser dock att förtydligandet bör omformuleras. Motsvarande skrivelse föreslås också tas in i 2 kap. 3 § miljöbalken. Utredningen har visserligen redogjort för hur begreppet "minimeras" ska tolkas. Energiföretagen ser trots detta en risk för att en bokstavstolkning kan leda till suboptimala överväganden vid prövningar enligt miljöbalken. För att undvika risken för sådana feltolkningar anser Energiföretagen att "minimeras" bör ersättas med "begränsas".

Tillägg till stoppregeln i 2 kap. 9 § miljöbalken. (avsnitt 6.1.4 i SOU 2021:21)

Energiföretagen tillstyrker tillägget att en verksamhet eller en åtgärd som kan befaras föranleda utsläpp av växthusgaser av väsentlig betydelse i förhållande till det långsiktiga, tidsatta utsläppsmål som avses i 3 § klimatlagen (2017:720) bara får bedrivas eller vidtas om regeringen finner att det finns särskilda skäl.

Att 2 kap. 5 § miljöbalken förtydligas så att skyldigheten att hushålla med råvaror och energi också omfattar material samt att det uttryckligen anges att återvunna eller förnybara råvaror och material ska användas i första hand, om det leder till minskad miljö- och klimatpåverkan. (avsnitt 6.1.3 i SOU 2021:21)

Energiföretagen stödjer övergången till en cirkulär ekonomi. Inte minst fjärrvärme är ett sätt att främja cirkulära kretslopp i samhället och minska förbrukningen av ändliga resurser. Något som alla tjänar på. Det är också otvetydigt att den största nyttan av hushållning uppnås om material- och råvaruanvändning kan förebyggas.

Vi ser dock en risk med att reglera frågor om råvaror och material på det sätt som nu föreslås. När det gäller resurser som tillverkas eller utvinns utanför den egna verksamheten saknar verksamhetsutövaren möjlighet att styra eller kontrollera materialets miljö- och klimatpåverkan annat än indirekt, genom inköpsprocessen. Bestämmelserna i 2 kap. miljöbalken ska tillämpas i förhållande till enskilda verksamheter vid bl.a. tillståndsprövning och villkorsskrivning. Att i 2 kap. miljöbalken ta in bestämmelser som primärt syftar till att begränsa miljö- eller

klimatpåverkan i tidigare led, dvs. i andra verksamheter, är inte förenligt med miljöbalkens systematik eller grundläggande syn på verksamhetens avgränsning.

Materialval inom en verksamhet styrs av många överväganden inte minst tillgång, leveranssäkerhet, behov av flexibilitet samt kvalitativa överväganden. Såväl materialval som leverantörer måste kunna ändras över tid och kan exempelvis inte låsas vid tillståndsprövningen av en verksamhet. Lägg därtill att det är förenat med inte obetydliga svårigheter att få fram säker information om miljö- eller klimatpåverkan i tidigare led. Energiföretagen ser sammantaget en risk för att förslaget kan komma att medföra betydande tillämpningssvårigheter och att det därmed är svårt att överblicka konsekvenserna av förslaget. Farhågan är därför att den föreslagna ändringen kan komma att ytterligare bromsa och fördyra sådana tillståndsprövningar och projekt som behövs för att möjliggöra den omställning som krävs för att nå Sveriges klimatmål.

Minskad förbrukning av ändliga resurser är viktiga frågor att arbeta med, Energiföretagen ser dock att målsättningen lämpligare kan uppnås genom andra styrmedel än genom förändringar av 2 kap. miljöbalken.

Att Naturvårdsverket ska få i uppdrag att utforma de vägledningar som behövs för bedömningen av verksamheters eller åtgärders utsläpp av växthusgaser vid tillståndsprövning och tillsyn. (Avsnitt 6.1.10 i SOU 2021:21)

Styrkan med tillståndsprövningen enligt miljöbalken är att den medger verksamhetsspecifika överväganden som kan göras utifrån förutsättningarna i det enskilda fallet. Energiföretagen anser inte att bedömningar av klimatpåverkan utifrån på förhand framtagna bedömningsgrunder i generella och branschspecifika vägledningar är ett effektivt sätt att sänka utsläppen.

Åtgärder för att minska klimatpåverkan kan ge upphov till målkonflikter mellan olika miljömål, det kan också påverka andra intressen. Det är komplexa avvägningar som behövs för att hitta den i varje enskilt fall bästa lösningen. En effektiv tillämpning av miljöbalken förutsätter att både verksamhetsutövare samt berörda myndigheter har personal med kompetens att göra dessa avvägningar. Energiföretagen anser inte att det här är ett område som lämpar sig för vägledning genom generella och övergripande bedömningsgrunder.

Förslagen att 16 kap. 2 c § och 26 kap. 9 § miljöbalken samt 1 kap. 11 § industriutsläppsförordningen ska ändras i den del som anger att villkor som genom att reglera använd mängd fossilt bränsle syftar till en begränsning av koldioxidutsläpp inte ska tillämpas på verksamheter som ingår i EU ETS Det ska införas ett tillägg i 24 kap. 20 § miljöbalk (Avsnitt 6.1.5 i SOU 2021:21)

Energiföretagen anser att EU:s utsläppshandelsystem bör vara det primära styrmedlet för att minska utsläppen av koldioxid i den handlande sektorn, eftersom det är ett kostnadseffektivt och marknadsbaserat system för att minska utsläppen. Dubbla styrmedel eller överlappande styrmedel ska undvikas eftersom det bland annat innebär att systemets effektivitet urholkas. Dubbla och överlappande svenska styrmedel inom den handlande sektorn kan innebära ökade

kostnader för svenska anläggningar utan motsvarande kostnadsökning för motsvarande anläggningar i övriga EU.

Energiföretagen avstyrker därför förslaget att kunna ställa krav på koldioxidutsläpp i miljöbalkstillstånd för verksamheter som omfattas av EU ETS.

Utredningens framtida arbete

Klimaträttsutredningen kommer under sin andra fas prioritera en översyn av lagstiftningen inom åtgärdsområdena underlättad utbyggnad av elnätet samt planering och kravställande för ett mer transporteffektivt samhälle.

Energiföretagen delar uppfattningen att det är helt avgörande för samhällets elektrifiering och därmed omställning till fossilfrihet att ledtiderna för elnät kortas väsentligt.

Energiföretagen välkomnar även att utredningen har fått i uppdrag att föreslå en avvägningsregel i syfte att väga klimatnytta mot negativ påverkan på människors hälsa och miljön.

Vid den fortsatta utredningen kan också beaktas att nyetablering av klimatnyttiga verksamheter ofta föranleder avvägningar mot andra särskilda markanvändningsintressen. Om en förändring av den befintliga avvägningsregeln i 3 kap. miljöbalken inte anses rymmas inom nuvarande utredningsuppdrag bör behovet av en vidare översyn lyftas inom ramen för den fortsatta utredningen.

Åsa Pettersson
vd, Energiföretagen Sverige